

תמצית החכמה

חלק א' - מבוא

הקדמה

חכמת הקבלה נוצצת וזוהרת יותר ויותר בדורינו זה. מכל קצוות הקשת של עם ישראל מתקבלים לחכמה זו, ומאירים את חייהם מנועם יופיה. והנה רבינו קודש הקודשים רבי יהודה ליב הלוי אשלג זצ"ל פיתח חכמה זו, ע"י אור ה' העצום שהאיר בו בקבלו פה אל פה מרבותיו, והפך את חכמת הקבלה לחומר נלמד, שוה לכל נפש. כך עשה בספרו "תלמוד עשר הספירות" (ט"ז חלקים) שבנוי על כתבי האר"י הקדוש, וכך עשה בחיבורו "הסולם" על הזהר הקדוש (כ"א כרכים).

והנגיד ביותר לעשות כאשר החל באופן שיטתי להראות איך כל יסודות העבודה העצמית של האדם, מושרשים בחכמת הקבלה, ולמעשה לזה מיועדת חכמת הקבלה - ליתן לאדם כח והדרכה לעבודה עצמית, אשר תקרבו לבורא העולם. דהנה חכמת הקבלה היא למעשה משל, ועבודת הבורא היא הנמשל. לימוד חכמת הקבלה הוא לימוד של סדר מדרגות רוחניות, שהאציל הבורא יתברך מעילא לתתא, בכדי שבני האדם יטפסו במדרגות הללו מתתא לעילא. לפיכך המשימה העיקרית היא להבין את החוקיות של המדרגות הללו, ואח"כ לתרגם זאת לנמשל, דהיינו לחוקיות של עבודת הבורא, עד מימושה בחיינו היום יומיים.

מטרת ספר זה להנגיש לכל יהודי באשר הוא, את עקרונות חכמת הקבלה, בעברית פשוטה ועממית, מצד אחד להראות את הסדר המדהים של המדרגות הרוחניות, המשתלשלות ממעלה למטה, מאידך גיסא להראות את הקשר לעבודה העצמית של האדם. וכל זה בקיצור, ובאופן תמציתי, באשר הזמן קצר והמלאכה מרובה. כמובן אין הקיצור דומה ללימוד באריכות, אבל אמרו חז"ל: "מתחילה למגמר והדר למסבר", כלומר סדר הלימוד הוא בתחילה לראות את כללות החכמה על כל מדוריה ואגפיה, מא' ועד ת', כך שירכוש המעיין ידיעה בכל ענייני חכמת הקבלה. ואח"כ יוכל המעיין לפי יכולתו זמנו ורצונו להעמיק יותר בחכמה, בעזרת לימוד בספרים אחרים, אשר מעמיקים יותר בכל נושא ונושא.

העסק בחכמת הקבלה ובפנימיותה של תורתנו, הוא העסק היותר נחוץ בדורנו זה, באשר הוא אשר מביא את האור האלוקי לנפש האדם ומושכה אליו, בבחי' "אהבה בתענוגים". הוא אשר מסוגל להנחיל תעצומות נפש אמוניות לאדם, בדורנו דור התהיה והספיקות, ולקשר את האדם עם אלוקיו בקשר בל ימוט.

מחכמת הקבלה מתגלה ביתר בהירות המטרה שלשמה ברא השי"ת אותנו - יצירת קשר אמיתי ריגשי פעיל יום יומי עמו, וכן הרגשת האור האלוקי הגדול בתורתנו ובמצוותינו. דברים אלו אינם נלמדים במוסדות החינוך השונים, מחמת רוב האפילה השוררת בימינו ימי עקבתא דמשיחא, אבל חכמת הקבלה עומדת וזועקת את האמת הזו, ואינה מניחה לה להשכח.

אנו מביאים בפניכם מספר מאמרים מרבותינו בענין לימוד נשמת התורה, מאמרים אלו אמורים לתת למעיין דוגמא וכוון למה שצריך להשיג ע"י לימוד חכמת הקבלה:

מאמר א'

כשהאדם לומד תורה, והוא רוצה להגיע לבחינת שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע, אז הוא צריך להשתדל שיהיו לו תמיד **סמכין בתורה**, שסמכין הם בחינת מזונות, שהם – אהבה ויראה, והתרוממות רוח, ורעננות ועליות וכדומה. וכל זה הוא צריך להוציא מהתורה, כלומר שהתורה צריכה לתת לו תוצאות כאלה, וזה נקרא תולדות התורה. מה שאין כן כשהאדם לומד תורה, ואין לו אלו התולדות, אין זה נכנס בגדר של תורה, מטעם שתורה הכוונה – למאור המלוכש בתורה. כלומר, מה שאמרו רבותינו ז"ל: "בראתי יצר הרע בראתי תורה תכלין", הכוונה להמאור שבה, כי המאור שבתורה מחזירו למוטב. (פנימיות התורה נקראת – המאור המלוכש בפנימיותה, וצריכים לגלות את הפנימיות הזאת. וזו הפנימיות הנקראת מאור התורה יש בכוחה להביא לאדם את הסגולה להחזירו למוטב) (הש"ש כ"א מאמר ב').

*

"מה אהבתי תורתך"

תש"ד

"מה אהבתי תורתך לעולם היא שיחתי, מאויבי תחבמני" (תהלים קי"ט – צ"ו צ"ח). יש הרבה בחינות "מה": א) "מה העבודה הזאת לכם" (שמות י"ב כ"ו), שהיא שאלת הרשע. ב) "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'" (דברים י" י"ב). שהמה בסתירה זה לזה, ש"מה" אחד מרחק מהבורא, ו"מה" אחד מדבק ומקרב להבורא ית', כי "דורש" הוא מלשון דורש בשלומך. אבל שניהם בחי' תורה, היינו, ששניהם באים ללמד אותנו דבר אחד – שהאדם צריך ללמוד אותם בבחי' המעשה. ובשלמא מה ה' אלקיך וכו' אנחנו מבינים שהאדם צריך ללמוד ולהבין, כדי לידע מה לעשות, אלא "מה העבודה הזאת לכם" למה נחוץ? ומה בא זה ללמדנו? כי מה שכתוב בתורה הוא בכדי שהאדם ירגיש את המצב הזה בכל שיפלותו, ולפי הנראה היה טוב שהאדם לא יכנס אף פעם במצב כזה!! ואם באות לו מחשבות כאלו היה יותר טוב שיסיח דעתו מהן!!

והענין הוא, שעל שאלת הרשע אין שום תשובה, אלא "הקחה את שיניו" (הגדה של פסח), שז"ס "ושננתם" – שיהיו דברי תורה מחודדין בפך (קידושין ל'), כששואלין אותך אל תגמגם בדבר, אלא אמור לו מיד. ומה יש לומר על ה"מה" הזו? את ה"מה" השני – "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'". פירוש: שצריך לידע – "מה", היינו ה"מה" הראשון, "ה' אלקיך שאל" ולא אתה, שה' הביא בתוך מחשבתך את ה"מה" הזו. כי אין שום כח אחר בעולם, כמו"ש "אין עוד מלבדו". וזה בטח שה' לא יברא בריאה כנגדו, אלא שברא המחשבה הזאת כדי ליראה אותו, שענינה הוא קבלת עול מלכות שמים למעלה מהדעת. כי ע"י שאלת הרשע האדם מוכרח לקבל עליו בכל פעם קבלת עול מלכות שמים חדשה הנקראת יראה. והסגולה לזה שהאדם יוכל להתגבר ולקבל עול מלכות שמים היא ע"י תורה ומצוות, שע"י קיומם מוזכר האדם מהרע שלו, ורק אז יכול לקיים את הקבלת עול מלכות שמים.

וז"ס "והאלקים עשה שיראיו מלפניו" (קהלת ג' י'), שכל הרע שאנו מרגישים הוא רק בכדי שהאדם לא ישאר במצב שבו נמצא. היינו, אם האדם לא יתעלה במעלות של גדלות ה' לא יהיה ביכולתו להתגבר. כי רק בזמן שאדם מרגיש את גדלות ה' אז לבו נכנע, וזה נק' שהוא צריך לעלות במעלות יראת ה'. נמצא שהשאלות האלו גורמות שהאדם יהיה נצרך להשי"ת, שיפתח לו את לבו ועיניו לזכות לגדלות ה', אחרת מספיקה לו יראת השמים שיש לו מצד החינוך. משא"כ כשבאה לו כל פעם שאלת הרשע, לא מספיקה לו היראה מצד החינוך, אלא צריך כל פעם להתעלות במעלות גדלות ה'.

ועכשיו נבוא לביאור הפסוק הנ"ל: "מה" אהבתי תורתך", שע"י שאלת "מה" יש סיבה וגורם להתגדל באהבת התורה. היינו שע"י שרוצה לתרץ את השאלה, ואינה מתורצת אלא בבחי' היראה והאמונה, שה"ס קבלת עול מלכות שמים, שאינה מתקבלת אלא בסגולת המאור שבתורה ומצוות, נמצא שמוכרח לאהוב את התורה. לכן "לעולם היא שיחתי"! מפני שלעולם באה שאלת ה"מה", והוא רוצה להתגבר, ואין כוחות אחרים להתגבר אלא בתורה. והוא "מאויבי תחבמני", שע"י שהאויב בא תמיד בשאלות, הוא מוכרח להמשיך את אור התורה, ממילא נתחכם ע"י התורה. ומי גרם כל זה? הלא האויב, היינו ע"י שאלת ה"מה" (הש"ש כ"א מאמר ד').

מאמר ג' ענין חיוב הלימוד בקבלה

יכול המערער לומר, אם כן, כל החכמה הזו, הוא עסק לאותם שכבר זכו לאיזו בחינה של התגלות אלוהית. ואיזה חיוב וצורך יכול להיות למרבית העם, בידיעת החכמה הנשגבה הזו?

אמנם יש דעה כללית המקובלת אצל ההמון - אשר עיקר החפץ של התורה והדת, הוא ענין הכשר המעשה בלבד, שכל הנרצה תלוי על קיום המצוות המעשיות, בלי שום דבר נוסף הנלווה עליו, או שצריך לצאת ממנו. אם כן היה הדבר, ודאי צדקו דברי האומר שדי לנו בלימוד הנגלה לבד, בדברים הנוגעים למעשה.

אבל לא כן הדבר, שכבר אמרו חז"ל: "וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר, או מי ששוחט מן העורף, הוי לא נתנו המצוות, אלא לצרף בהם את הבריות". הרי לפניך שיש עוד תכלית, אחר קיום המצוות המעשיות, שהמעשה הוא רק הכנה בעלמא לתכלית הזאת. ואם כן מובן מאילו, אשר אם המעשים, אינם מסודרים לתכלית הנרצה, הרי זה כאילו לא קיים כלום. וכן אמרו בזה, "מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה". אם כן צריך עוד שיתלווה הכוונה אל המעשה.

ועוד מובן שהכוונה צריכה להיות כוונה אמיתית, הראויה למעשה. על דרך שאמרו חז"ל על הפסוק, "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, שתהא הבריתכם לשמי, שאל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גור עלי". הרי שאם נמנע מהחזיר משום השקין שבו, או חזק גופני, אין הכוונה הזאת מועילה לו כלום שיהיה נחשב לעושה מצוה. אלא אם יכוון בכוונה הרצויה והמיוחדת, שהתורה אסרה. וכן בכל מצוה ומצוה, ורק אז גופו הולך ומזדכך, מחמת קיום המצוות, שהוא התכלית המבוקש.

אם כן לא די לנו לימוד הנחגת אופני המעשה, כי אנחנו צריכים ללמוד אותם הדברים המביאים לידי הכוונה הרצויה, לקיים כל דבר מתוך אמונתו בתורה ובנותן התורה, אשר יש דין ויש דיין. ומי פתי לא יבין שאמונה בתורה, ובשכר ועונש, שהם סגולה לדבר הגדול הזה, מצריכים לימוד רב בספרים המתאימים. באופן שעוד טרם המעשה צריכים ללימודים המצרפין את הגוף שיסתגל לאמונה בה' ותורתו .

והשגחתו. ועל זה אמרו חז"ל: "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", ולא אמרו בראתי לו מצוות תבלין, כי "עריבך ערבא צריך", כי היצר הרע, החפץ בהפקרות ובפריקת עול, לא יניחהו לקיים המצוות.

תורה תבלין

רק התורה היא תבלין המיוחד לביטול ולהכנעת היצר הרע, והיינו שאמרו חז"ל, "המאור שבה היה מחזירן למוטב".

רוב דברי התורה הם לעיון

בזה מיושב למה לנו האריכות בתורה, באותם החלקים שאינם נוגעים למעשה, אלא רק לעיון, דהיינו, הקדמת מעשה בראשית והם כל ספר בראשית, שמות, ורוב חלק דברים. ואין צריך לומר אגדות ומדרשים. אלא להיותם העצם שהמאור צרור בהם. יודכך גופו, ויוכנע יצר הרע, ויבא לאמונה בתורה, ובשכר ועונש, שזוהי הדרגה הראשונה לקיום העבודה כמבואר.

נר מצוה ותורה אור

וז"ש: "נר מצוה ותורה אור", כי בדומה למי שיש לו נרות, ואין לו אור להדליקם, נמצא יושב בחושך, כן מי שיש בידו מצוות ואין בו תורה, הרי הוא יושב בחושך, כי התורה אור, שבה מדליקין ומאירין את החושך שבגוף כאמור.

אין כל הפרשיות שבתורה שוים בשיעור המאור

הנה על פי הסגולה האמורה בתורה, דהיינו, בהתחשב בשיעור המאור שבה, לפי זה ודאי שיש לחלק את התורה לדרגות, דהיינו, על פי שיעור המאור שהאדם מסוגל לקבל מהלימוד בה. וברור שבהיות האדם חושב ומעיין בדברי תורה האמורים בהתגלות ה' לאבותינו, וכדומה לזה, הרי הם מביאים למעיין יותר מאור, מהיותו מעיין בענינים מעשיים. הגם שלענין המעשה הם יותר חשובים. אבל לענין המאור, ודאי שהתגלות ה' לאבותינו חשוב יותר. וזה יודו כל ישרי לב, אשר ניסו לבקש ולקבל מאור מהתורה.

חיוב ודרך התפשטות החכמה

מתוך שחכמת הקבלה כולה, מדברת בסוד התגלות ה', מובן מאליו, שאין לך חכמה חשובה ומוצלחת לסגולתה, כמותה. ואל זה כווננו בעלי הקבלה, לסדרה שתהיה ראויה להתעסק בה (פ"ח כ"א תורת הקבלה ומהותה).

*

מאמר ד'

ומה שניתן לנו ללמוד את הדברים העליונים המכונים חכמת הקבלה, הוא רק בדרך סגולה, משום שהם יכולים להביא לאדם רצון וחשק להדבק בהבורא, מחמת קדושת הענינים שמדברים מהשמות הקדושים, משא"כ בתורה הנגלית, הוא צריך להאמין ש"כל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה", נמצא שהענינים האלה דחכמת הקבלה הם יותר מסוגלים.

ובשארם לומד את הדברים העליונים, בכדי שיביאו אותו לידי התקרבות להקדושה, זה מביא לידי קירוב המאורות, שענינו הוא - שהלימוד הזה יגרום לו, שיזכה עי"ז לבוא לכוון כל מעשיו שיהיו בעמ"נ להשפיע. וזו נקראת עבודה בבחינת ההכנה, שמכין את עצמו שיהיה מוכשר להכנס להיכל המלך, ולהדבק בו יתברך. (ברכת שלום מאמר כ' תשד"מ).

*

מאמר ה' משיני האדם

בזהר ("בא" דף ר' אות א' ב"הסולם") וז"ל: "ר' יהודה פתח ואמר: אשרי העם יודעי תרועה, וכו'. כמה צריכים בני אדם ללכת בדרכי הקב"ה, ולשמור מצות התורה, כדי שיזכו על ידה בעולם הבא, ולהציל אותם מכל המשינים למעלה ולמטה, כי כמו שיש משינים בעולם למטה, כן נמצאים משינים למעלה, העומדים להשטין על בני אדם". עכ"ל.

ויש להבין: מה הם המשינים למטה, בשלמא למעלה אנו מבינים אם רוצים לתת משהו להאדם, באים משינים ומקטרגים על האדם, ואומרים שלא כדאי לתת לו מה שרוצים לתת, אבל למטה, מתעוררת השאלה לגבי מי הם משינים על האדם?

אלא יש לפרש - שהמשינים באים לגבי האדם עצמו, שאם האדם רוצה ללכת בדרך העולה להשפיע לה', אז באים משינים ואומרים לו שהדרך דלהשפיע זה לא בשבילך, שדרך זו היא מתאימה רק ליחיד סגולה שיש להם תכונות מיוחדות, בעלי כשרונות, אמיצי לב, גבורי כח, שיש להם כוחות דהתגברות, וכדומה, אבל לא אתה, כי לא נמצאים כך תכונות של מורם מעם, אם כן יותר טוב בשבילך לקיים "בתוך עמי אנכי יושבת", היינו ללכת בתלם של כל הכלל, ולא שיהיה לך רצון להיות יוצא מהכלל.

ולזה בא ר' יהודה ואומר לנו את הפסוק "אשרי העם יודעי תרועה", ופרש"י: "שיוודעים לרצות את בוראם". ובמה מרצין אותו שישפיע להם שפע? - על זה מפרש ר' יהודה, שצריכים ללכת בדרכי הקב"ה, ולשמור מצות התורה. ויש להבין, מהם דרכי הקב"ה? על זה בא הכתוב ואומר לנו: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". היינו שרק למעלה מהדעת יכול האדם ללכת בדרכי ה', אבל בתוך הדעת אז הגוף בעצמו הוא המשיטין והמקטרג עליו, שנותן לו להבין שהדרך של להשפיע לה' היא לא בשבילו.

ובזה תבין את הכתוב, (שמות כ"ג) "וישחרר לא תקח, כי השחר יעוור פקחים ויסלף דברי צדיקים".

הנה אנו רואים שבזמן שהאדם בא לבקר את סדר העבודה שלו, ורואה את התנאים שדורשים ממנו, אז הוא בא לידי החלטה, שאין באפשרותו לקבל עליו את הדרך הזו שהיא העבודה דלהשפיע מב' סיבות:

(א) כי שכר העבודה אינו בטוח אצלו במאה אחוז, היות שהוא לא רואה מי שכבר קיבל את השכר שבעבורו הוא נתן את היגיעה. זאת אומרת כשהוא בא לבקר את האנשים שהוא רואה שהם כן נתנו את שכמם לסבול את תנאי העבודה, והוא רואה באמת שהם נותנים כוחות גדולים, אבל הוא לא מוצא בהם שהם כבר קיבלו שכרם חלף עבודתם. ואם הוא שואל לעצמו: למה באמת הם לא קיבלו שכר? אז עולה בידו לתרץ תירוץ יפה מאוד: כי מי שהוא מקיים את כל תנאי העבודה בטח שהוא מקבל שכר, אלא הם, הגם שנתנו יגיעה גדולה, אבל לא נתנו את כל מאה האחוזים שדורשים מהם, לכן הם נמצאים במצב כזה.

(ב) ואז מתעוררת שאלה שניה: מי יודע אם הוא יהיה יותר מוכשר מהם, שהוא כן יוכל לתת את כל מאה אחוז התנאים שדורשים, בכדי שיקרבו אותו לדביקות ה'? ואחרי כל ב' הסיבות הנ"ל, הוא בא לידי החלטה שהוא צודק במאה אחוז, בזה שהוא לא רוצה לקבל על עצמו את הדרך הזו שבנויה על בחינת אמונה למעלה מהדעת, ועל בסיס דלהשפיע. והוא כל כך מבין שהצדק עמו, עד שהוא בטוח שאין אף אחד שיוכל לעשות עליו בקורת, על מה שהוא לא רוצה ללכת בדרך זו.

ולפי"ז מתעוררת השאלה: אלו אנשים שכן נכנסו בדרך זו, שקיבלו עליהם ללכת בדרך דלהשפיע, איך הם התגברו על כל השאלות האלו? כי בטח בו בזמן שאומרים לאדם: לך ותן יגיעה אבל שלא על מנת לקבל פרס, תיכף עוברים עליו כל השאלות הנ"ל, כי השאלות הנ"ל אינן נותנות לאדם מנוחה, אם כן באיזה כח היו יכולים לצאת מן המצב של השאלות שנקראות מים הזורמים?

אלא אין עצה אחרת מלבד ללכת למעלה מהדעת, ולומר: "כי מה שאני רואה שהצדק עמי, ועלי ללכת בדרך שכל הכלל הולכים, אינו אמת כפי ראות עיני, כי רק למי שיש עיניים פקחות, הוא יכול לראות את האמת, מה שאין כן למי שאין לו עיניים פקחות, הוא לא מסוגל לראות את האמת. והיות שהאדם בזמן ששואל כל אלה השאלות הוא משוחרר מכח הרצון לקבל שלו, כי הוא מסתכל על מה שיכולה לצאת טובת הנאה בשבילו, לכן הוא כבר לא מסוגל לראות האמת. ועל זה בא הכתוב, ואומר לנו: "ושוחר לא תקח, כי השוחר יעור פקחים".

אי לזאת אין לו לומר שהצדק אתו לפי הראיה שלו, מסיבת שהוא מקבל שוחר מהרצון לקבל, לכן אין לו כבר עיניים פקחות לראות את האמת. אלא שעליו לומר לגופו: "הגם שאני שמעתי את כל השאלות הנכונות שלך, אבל עכשיו אני לא מוכשר לענות לך, אלא לאחר שאזכה ברצון להשפיע או תהיינה לי עיניים פקחות, ואז אם אתה תבוא אלי עם כל השאלות שלך, אז בטח אני אתן לך תשובות נכונות. אבל עכשיו אין לי שום עצה אלא ללכת למעלה מהדעת, כי כל הדעת מה שאני רואה הוא רק מצד שוחר. והגם שאני חושב שכל החשבונות שלי הם צודקים, על זה יש לומר מה שהפסוק אומר לנו - "ויסלף דברי צדיקים", דהיינו, שאין אני מוכשר לראות עם מי הצדק, זאת אומרת, אין אני מוכשר לומר שכל הענין שצריכים לעשות לשם שמים לא עלי נאמר, ואני בתוך עמי יושבת, דכמו שכולם מספיק להם שמקיימים תורה ומצוות, ואומרים: מה שמוטל עלי לעשות אני עושה, וענין כוונות - זה שייך למי שמרגיש חסרון בזה - לכן גם אני מסתפק במועט ואני לא מרגיש שאני צריך להיות יותר חכם מכולם. על זה נאמר "ויסלף דברי צדיקים", אלא אני הולך למעלה מהדעת".

וזה ענין גודל החשיבות של נקיות המובא בכל הספרים, שהאדם צריך להיות נקי לפני כל דבר מצוה שהולך לעשות. וענין נקיות אמר אאמו"ר זצ"ל - שהאדם צריך להיות נזהר בכל דבר שיהיה על צד האמת, ולא יהיה מעורב שם שום דבר שקר. ועוד אמר: כמו שיש הבדל בין איש לאיש בדבר שמירת נקיות בגשמויות, דיש אנשים שמקפידים שלא יהיה שום ליכלוך על בגדם, ויש אנשים שלא מקפידים כל כך, אלא בזמן שהליכלוך גלוי לעינים אז הם מסירים את הליכלוך, זאת אומרת זה תלוי לפי מדרת מיאוס שנמאס לאדם הליכלוך. כמו כן ברוחניות, אין כל אחד דומה לחבירו, אלא שזה תלוי לפי מה שנמאס לאדם בחינת שקר, בשיעור זה הוא לא יכול לסבול את השקר, ובשיעור זה הוא מתקרב לדרך האמת.

ועוד אמר: שצריכים לדעת, שהליכלוך הזה בעיני הנשמה הוא המזיק האמיתי, והיות שהנשמה היא דבר נצחי, לכן האדם צריך להזהר מאד מבחינת השקר, אלא שהאמת שלו תהיה נקיה מכל מיני ליכלוך של שקר.

ובזה נבין משאחז"ל ("שבת" ק"ד): "ואמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה, שנאמר כל משנאי אהבו מות, אל תקרי משנאי אלא משנאי". ומפרש רש"י משנאי - שממאסין עצמן בעיני הבריות, והבריות אומרים אוי להם ללומדי התורה שהם מאוסים ומגונים, נמצא זה משנאי את התורה. עכ"ל.

ולבאורה בפשטות קשה להבין: אם יש לו רבב על בגדיו, כבר מגיעה לו מיתה? ומביא ראיה מהפסוק, שנאמר "כל משנאי אהבו מות", גם זה יש להבין: אם הוא בבחינת "משנאי", והוא סימן שהוא אוהב מות?

והנה פירשנו לעיל בענין נקיות, שהכוונה היא שצריך להיות נקי שלא תהיה תערובת של שקר בזמן שרוצה ללכת בדרך של אמת. כי אמת נקראת - לשמה, כמ"ש הרמב"ם ("הלכות תשובה" פרק י' ה"א) וז"ל: העובד מאהבה, עוסק בתורה ומצות, והולך בנתיבות החכמה, לא מפני דבר בעולם, ולא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת, מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבא בגללה".

אם כן לפי זה יהיה פירוש המושג "נמצא רבב על בגדיו" - שבגדיו שהם בחינת לבושים, שבתוכם מקבלים את הטוב והחיים, צריכים להיות נקיים מכל תערובות של אהבה עצמית, רק כל הלבושים צריכים להיות לשם שמים. לפי זה יובן פירוש הפסוק "כל משנאי אהבו מות", דשאלנו: מדוע אומר הפסוק "כל משנאי אהבו מות", שכביכול הטעם שנקראים "משנאי", משום שאוהבים מות?! ולפי הנ"ל זה פשוט, כי ענין מות ביאורו, שדוקא מי שדבוק בחי החיים יש לו חיים, משא"כ מי שנמצא בפירוד ממנו, אז הוא נפרד מהחיים. לכן נאמר "כל משנאי", היינו שלא אוהב את הבורא עד כדי שיעבוד רק לשם הבורא, אלא הוא מערב שם קצת מאהבה עצמית, ואהבה עצמית היא בחינת מות משום שהיא גורמת פירוד מחיי החיים. לכן משום שהוא אוהב מות היינו אהבה עצמית, משום זה הוא נעשה שונא להבורא.

ונבאר דברי רש"י שמפרש משנאי - "שממאסין עצמן בעיני הבריות, והבריות אומרים אוי להם ללומדי התורה שהם מאוסים ומגונים, נמצא זה משנאי את התורה". עכ"ל. וזה קשה להבין - אם נמצא איזה כתם על בגדיו, כבר הוא נמאס בעיני הבריות? וגם הוא גורם שהבריות הם שונאי התורה, עד כדי כך שבעבור זה כבר מגיע לו עונש מיתה, כשאחז"ל: "כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה"?!

ע"ד העבודה יש לפרש דברי רש"י "שממאסין עצמן בעיני הבריות", היינו בעיני האברים והרצונות והמחשבות של עצמו. היות שגופו של אדם נקרא עולם בפני עצמו כידוע. ואברי הגוף אומרים: "אוי להם ללומדי התורה שהם מאוסים", הנה כתוב: "כי הם חיינו ואורך ימינו והם נחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים, ואנו לא רואים זה אצל לומדי התורה שלנו!

והסיבה שלא רואים את כל הדברים היקרים אצל לומדי התורה, היא מסיבת שיש רבב על בגדיו, היינו שאצל לומדי התורה שלנו, האהבה העצמית מעורבת בזמן העבודה, נמצא שהרבב הזה גורם שהטוב והחיים שבחבורה לא יכול להתלבש בבגדים האלו, משום שהם לא נקיים באופן שיהיה הכל לשם שמים. ואז הבריות שבגופו באות לידי יאוש, נמצא שלומדי התורה גורמים שישנאו את התורה.

זאת אומרת במקום שלומדי התורה היו צריכים לגלות את יקר התורה, כמ"ש "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", וכאן רואים את ההפך! ומי גרם לכל זה? הכל הוא משום שלא נוהרים על נקיות הנקראת רבב. וזה נבין מדוע אם נמצא רבב על בגדיו חייב מיתה, להשמיענו, שהרבב הזה שהוא עושה בבגדיו זה גורם לו פירוד מחיי החיים, לכן נבחן זה - **שהוא מחייב עצמו להגיע לבחינת מיתה**, והכל משום שלא נוהר על נקיות, אלא שמעורבת בהעבודה שלו גם בחינת שקר, הנקרא שלא לשמה. והדרך המתקנת היא שהכל יהיה לשם שמים (ברכת שלום מאמר י"ח תשמ"ה).

@31

תאור מבנה הספר

בתחילה אנו מגישים בפניכם פרקי מבוא אלו, המסבירים את מהותה של חכמת הקבלה, איך ללומדה, ואת המטרות שאנו צריכים להשיג מלימוד זה. כמזכיר מעט הסטוריה של חכמה זו, עד ימינו אלה. אח"כ תמצית החכמה עצמה בי"ד פרקים, אשר משלבים

בתוכם גם מאמרים בעבודות ה' מרבתינו, אלו מצוינים באותיות מיוחדות. כמו"כ השתדלנו לנתב את המעיין מידי פעם, להבחין בנמשל, דהיינו באותיות דעבדות ה' הנגזרות מן המדרגות הנפלאות המצוינות בפנינו. בסוף התמצית הבאנו מאמר מייצג מן הזה"ק עם ביאורי רבתינו, וביאורים שלנו. ובסוף הספר הבאנו לקט של מונחים ומושגים וכללים. ויהי רצון שתשרה ברכה בלימודכם, ותזכו על ידו לדביקות השי"ת.

פרק א' מהות חכמת הקבלה

היתרונות שחכמת הקבלה מביאה אל חיינו

הנה מעת חורבן בית המקדש ואילך עד זמננו אנו, קמה ועמדה לה מחיצת ברזל המצויה ומפסקת בינו ובין חכמת הקבלה, עד שנראה שהעיסוק והלימוד בחכמה זו ישתכח חלילה מישראל. סיבות שונות אפפו את הריחוק של הלומדים מחכמה זו, הן מתוך ששמו את הדגש על ענין המעשה בתורה ובמצוות בלבד ולא על הכוונה, הן מצד שבתחילה בקשו למלא את כרסם בש"ס ובפוסקים, ולעיתים מתוך פחד וחשש שמא ייטו מדרך התורה, או שעלה במחשבתם שלימוד זה נוצר אך ורק לקדושים משרתי אל ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. ומעל כולם, הכלל שנקוט בידי חז"ל "פוק חזי מאי עמא דבר", שהרי עיננו הרואות שבני התורה שבדור האחרון, כולם היו בדעה אחת, לשמוט את ידיהם מלימוד הנסתר, ואף מיעצים לשואליהם - שעדיף בלי שום פקפוק ללמוד דף גמרא נוסף במקום העסק הזה.

ואמנם התשובה לכל החששות הנ"ל נעוצה בשאלה המפורסמת והניצחית: "מהו אם כן הטעם בחיינו?", כלומר מספר שנות חיינו העולים לנו ביוקר רב, אשר חלקם מלווים ביסורים ומכאובים, על מנת להשלימם על אחריתם. וכבר נילאו חוקרי הדורות להרהר בזה. ועד שאדם יורד לסוף העניין, מוצא הוא את עצמו בבלי דעת נסחף בזרמי החיים כביום האתמול. ואכן לפתרון חידה סתומה זו דיבר הכתוב "טעמו וראו כי טוב ה'". המכוון, בעיקר לנחיצות לימוד פנימיות התורה, שעיקר העניין הוא - שכל אדם יתבונן אל תוך עצמו במגמה להמשיך על ידי לימוד תורת האמת, הארה שתאיר לתוך מעמקי נפשו, ומתוך כך יראה את גודל חשיבותו הנצחית והמוחלטת של ה' יתברך, אל מול קטנותו של הנברא, וגודל אהבתו העצמית, המרחיקתו מיוצרו, ומקרבתו אל יצרו, המושפע מרצונות של הבלי העולם הזה. בזכות הבחנות אלו, יוכל להגיע לחיבור וקשר עם בורא עולם, שהוא מקור חיותו וטעם חייו של האדם.

על @4ידי לימוד זה, יתקנו סדרים בהנהגת החברה בעמנו, בד בבד עם תיקון עולם במלכות שדי. האנושות כולה תגיע לחיים המחוברים באופן מתוקן עם מלכו של עולם על בסיס היושר הצדק והשלום שמקורם בטוב המוחלט. שהרי עיננו הרואות, עד כמה החברה אובדת עצות נוכח תופעת הקלקולים הנובעים מביטויי האהבה העצמית המחשיכים את עולמנו. אל מול זה, זורחת חכמת האמת, המסוגלת להאיר לפרט ולכלל וסוללת את דרכם בדרך העולה בית אל, לתכלית הנרצית "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ואמנם זכינו בדור האחרון לזריחת תורתו של קדוש ישראל כבוד קדושת רבי יהודה הלוי אשלג זצוק"ל, אשר מהווה המשך של שרשרת הדורות של קדושי עליון, אשר התגלו במהלך תולדות עמנו, ומתוך גובה נשמתו האיר באור חדש ומעשי את תורת הנסתר, והפכה לחלק מלימודו ובנין אישיותו של כל פרט ופרט בישראל, וחילץ תורה זו מגניזתה אשר התאפשרה קודם לכן רק ליחידים, ועתה הפכה לנחלת הכלל.

ראוי לפרסם כי קיימת סגולה נפלאה לעוסקים בחכמה זו, שאף על פי שבתחילה אינם מבינים מה שלומדים, הרי שמתוך החשק והרצון החזק להבין את המושגים והתכנים, מעוררים עליהם את האורות המקיפים את נשמתם, כי כל אדם מישראל מובטח בסופו

שישיג כל ההשגות הנפלאות אשר חשב ה' יתברך במחשבת הבריאה להנות לכל הנבראים. ואמנם השגה זו ממתנה לאדם שיזכך כליו, ואז יתלבשו האורות האלו בכלים המוכשרים לכך. והאורות שמקבל פעם אחר פעם, מושכות עליו חן ממרומים, ומשפיעות בו שפע של קדושה וטהרה, המקרבים את האדם להגיע לשלמותו.

במה עוסקת חכמת הקבלה?

חוכמת הקבלה עוסקת בענין גילוי אלוקותו ית' לנבראים. אך יש להציב גדר ברור: "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל". אין תפיסה בבורא ית' עצמו. הוא נעלם. אם כך - למה מתכוונת חוכמת הקבלה כשהיא דנה בגילוי אלוקותו ית'? אלא הקב"ה רצה שיהיה בינו ובין הנבראים קשר מסויים. הקשר הזה מוגדר בשם: "רצונו להטיב לנבראיו". יותר מזה אין אנו יודעים דבר לגבי הבורא, כי לית מחשבה תפיסה ביה כלל. כל מה שאנו מדברים הוא רק מן הנקודה הזו ואילך.

לשון רבינו בעל "הסולם" (פרי חכם מאמרים תורת הקבלה ומהותה):

מה היא חכמת הקבלה? חכמת הקבלה בכללה, היא ענין של התגלות אלוקית, מסודרת בדרכיה בכל בחינותיה, ממה שנתגלה בעולמות, וממה שעתיד להתגלות, ובכל האופנים שאך אפשר לפעמים להגלות בעולמות, עד סוף כל הדורות.

תכלית הבריאה: מתוך שאין לך פועל בלי תכלית של מה, אם כן ודאי שהיתה לו להשי"ת, תכלית בבריאה שלפנינו. ומתוך שהחשוב ביותר בכל המציאות רב הגוונים הזו, היא ההרגש המוקנה למין בעלי חיים, שכל פרט שבו, מרגיש את מציאותו עצמו - ומתוך שהחשוב שבהרגשות, הוא - ההרגש השכלי, המוקנה רק לאדם, שעל ידו הוא מרגיש גם כל מה שבזולתו, ממכאוביו ונחמותיו. אם כן ודאי שאם נמצא לבורא תכלית בבריאה הזאת, הנה נושא תכלית זו הוא האדם. ועליו נאמר: "כל פעל ה' למענהו".

ועדין יש להבין: לשם איזה צורך ערך השי"ת את כל הכבודה הזאת? אלא הוא כדי להעלותו למדרגה יותר נכבדה וחשובה, שירגיש את אלקיו, כמו ההרגשה האנושית שכבר מוקנית לו. וכמו שיודע ומרגיש את רצונותיו של חברו, כן ישכיל בדרכי השי"ת וכו', כמו שכתוב אצל משה רבינו ע"ה: "ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים, כאשר ידבר איש אל רעהו". וכל אדם יכול להיות כמשה רבינו עליו השלום כנודע. ובלי ספק כלל וכלל, לכל מי שמסתכל על ההתפתחות שבבריאה שלפנינו, יבין ויתברר לו העונג הגדול של הפועל, אשר פעולתו, הולכת ומתפתחת, עד שנקנית לו ההרגשה הנפלאה הזו, שיוכל לדבר ולהתעסק עם אלקיו, כאשר ידבר איש אל רעהו.

מעילא לתתא: נודע, שסוף מעשה במחשבה תחילה, כי האדם בטרם שמתחיל לחשוב איך בונים בית, הרי הוא מעלה במחשבתו ענין הדירה שבבית, שהיא התכלית. ואחר כך מעיין בתכנית הבנין, שתהיה מוצלחת אל התכלית הזו. כן הענין שלנו, לאחר שנתברר לנו, ביאור התכלית, הנה יחד עם זה, מבואר לנו, אשר כל סדרי הבריאה, בכל פנותיה ומבואיה ומוצאיה ערוכה ומסודרת בכל מראש, רק על פי התכלית הזו שיתפתח מתוכה המין האנושי, שיעלה במעלותיו, עד שיהיה מוכשר להרגשת אלקיות כמו ההרגשת רעהו. הנה המעלות האלו המה כמו שלבים של סולם, ערוכים ומסודרים דרגא בדרגא, עד שנשלם, ומשיג את תכליתו. ותדע שהכמות והאיכות של אלו המדרגות, נערכות בשתי מציאויות, שהם: א' מציאות החומרים הגשמיים. ב' מציאות השכליים הרוחניים. ובשפת הקבלה מכונים: מעילא לתתא, ומתתא לעילא. דהיינו: מציאות החומריים הגשמיים, הוא סדר של התגלות אורו ית' מעילא לתתא. ממקור הראשון שנחצב שיעור וכמות של אור, ממחותו ית', עד ביאתו בצמצומים, צמצום אחר צמצום, עד שנתהוו ממנו עולם גשמי, ובריות גשמיים בשפל תחתיותו. אחר כך מתחיל סדר של מתתא לעילא, שהן כל המדרגות של הסולם,

שעליו מתפתח המין האנושי, מטפס ועולה, עד שמגיע לתכלית הבריאה, כמבואר לעיל. ושתי מציאויות הללו, המה מבוארות לכל מקריהן ופרטיהן בחכמת הקבלה. עד כאן לשון רבינו.

נקודה נוספת: כל מה שגילו חכמי הקבלה הוא רק מתוך מה שהרצון להטיב הזה התגלה אצלם בפועל. היינו מתוך השגתם, ולא מתוך השערות או ניחושים. ומה שלא נתגלה אצל הנבראים – הוא עדיין בגדר עצמותו ית', ולגבי עצמותו חל הכלל של "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל". נמצא, אנו דנים רק במה שנתגלה כבר לנשמות.

והנה הגילוי לנשמות נסדר בסדר של עולמות, שהם מדרגות רוחניות אשר סודרו ע"י המאציל כסולם הדרגתי של זיכוך ועבודה עצמית, שע"כ נעשות הנשמות מוכשרות להשיג את מציאות האלוקות. חכמת הקבלה פותחת בפנינו את שלבי הסולם הזה כפי שנסדרו ממעלה למטה, עמ"נ שנוכל להתקדם בהם ממטה למעלה. ומה שלא מלובש באלו המדרגות אינו יכול להיות מושג לנשמות.

סיכום: א) בודאי יש בבורא עוד אינספור ענינים. אלא שמבחינתנו איננו יכולים לדעת אלא רק את הענין הזה של "רצונו להטיב לנבראיו בלבד", שהוא המקשר בינינו לבין הבורא, ואילו כל מה שמחוץ לזה – הינו בגדר עצמותו ית'.

ב) המושג "רצונו להטיב לנבראיו" – הינו רק מה שהושג ע"י הנבראים. ועל זה נאמר: "ממעשיך הכרנוך". מהמעשה נודע העושה.

משל: פעם הגיעה המחאה שבה נקוב סכום גבוה בעילום שם למוסד תורני. תלמיד אחד אמר שהוא יכול לומר על התורם שהוא "רחמן", ויש לו לב טוב, כי הוא מחלק צדקה. תלמיד שני אמר – שהתורם הינו "דתי", כי שלח צדקה למוסד תורני. השלישי אמר: התורם עשיר – אחרת לא היה יכול להפריש סכום כה גדול.

נמשל: אין לנו השגה בתורם עצמו, איננו יודעים מי הוא, אך מהמעשה נודע העושה. מהפעולות המתגלות אצל התחתונים – יש השגות מסוימות לגבי המשפיע.

נחיצות לימוד פנימיות התורה

כתוב במשנה (חולין כ"ד) – "תלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו" (לדעה אחת ג' שנים ולדעה שניה ה' שנים) "שוב לא יראה". ויל"ה: מה פירוש "שוב לא יראה" – וכי מה יעשה – יפסיק ללמוד? אלא אין אנו לומדים תורה לצורך **אינפורמציה**, כי ללימוד יש תכלית, והיא: "המאור שבתורה מחזירו למוטב". כלומר: אור התורה צריך להביא את האדם להרגשת הטבעים המקולקלים שבו. ע"י לימוד התורה מתוך מגמה של רצון להתקרב להשי"ת וליצור קשר עם הקב"ה, התורה מבהירה לו מה צריך תיקון. אין האדם יכול לתקן את עצמו, באם הוא סובר כי הוא אדם טוב ומושלם, ובכדי שיראה את הרע שבו צריך למאור שבתורה.

עוד התבטאו חז"ל לגבי ענין זה: "לא ניתנו המצוות אלא לצרף (לנקות) את ישראל". זו המגמה, ומתוך גישה זו צריך לעסוק בתורה ובמצוות. ממילא, אדם אשר מעוניין להתקרב להשי"ת, ולומד בחלק הנגלה שבתורה, אך אינו רואה סימן יפה, דהיינו אינו רואה שהתקדם במשהו, על אף שחלפו השנים תוך לימוד הנגלה, וכפי שהוא בא לתורה – כאשר היצר הרע עומד בכל תוקפו, כך נשאר עם כל יצריו וכעסיו, ע"כ מחויב הוא להפנות את מרצו ללימוד תורת הנסתר. דהנה חכמת הקבלה ותורת הנסתר עוסקת בהתגלות השי"ת לעבדיו, בגילוי אלוקותו ית' לנבראיו, ובתיקונים שאותם צריכים לעשות הנבראים בכדי לזכות לכך. נמצא, מה שאמרנו חז"ל שאם עוסק בתורה ולא ראה סימן יפה

בלימודו, היינו שרואה שנשאר עם כל טבעיו הרעים, א"כ סימן הוא שחלק הנגלה של התורה אינו יכול לפעול על אדם שפל כמוהו, ולכן צריך לאור פנימיות התורה.

נמצא, למאור שבתורה יש ב' תפקידים: (א) להגיע למודעות עצמית, דהיינו לחשוף את הרע באדם, שהוא התכונה אשר מפרידתו ומנתקת אותו מן הבורא. (ב) לתת לאדם כלים להתמודד עם הרע שבו, ולתקנו. אין שום אפשרות לבנות טוב באדם, אלא לפי שיעור חשיפת הרע באדם. כי יתרון האור ניכר דוקא מתוך החושך, והצורך לאור, בנוי רק ע"פ הרגש החושך.

מהו המאור הזה של התורה? תשובה: (א) הערכים המוסריים המובעים בתורה בכללה ובחכמת הקבלה בפרט, נלמדים ונקלטים ע"י האדם הלומד, ומיושמים על ידו בחיי התורה וקיום המצוות היום יומיים, הן מבחי' "סור מרע", והן מבחי' "עשה טוב". (ב) ע"י התאמצות האדם לישם את ערכי התורה, מאיר בו אור אלוקי המגלה בו כח רוחני, בזמנים הקדושים כגון שבתות וימים טובים. וכן בזמני עליה פרטיים של האדם.

שאלה: אם זהו הכלל בלימוד הנגלה, א"כ מה יעשה אדם שעוסק בחכמת הקבלה ג' או ה' שנים, ורואה שנשאר עם יצריו הרעים? תשובה: מצב זה יתכן מכמה סיבות: (א) שלא למד קבלה ע"פ דרך רבותינו המשלבים בין לימוד חכמת הקבלה לבין הבנת האדם ותיקונו. וממילא צריך לעסוק בחכמת הקבלה דוקא ע"פ דרך רבותינו. (ב) שמלכתחילה מעוניין ללמוד את חכמת הקבלה רק בצורה מדעית, ואינו רוצה לשנות את עצמו. ואז ודאי שלא יעזור לו דבר. (ג) תנאי הכרחי להצלחת לימוד חכמת הקבלה לשינוי האדם הוא התחברותו עם חברה שחיה ע"פ עקרונות המוסר של חכמת הקבלה, ודביקות רבה אשר חי ע"פ עקרונות אלו. לאדם בודד קשה לשנות את עצמו באופן מעשי, חיצוני ופנימי, מטעם שזרמי החיים חזקים הם מן האדם. (ד) חכמת הקבלה ע"פ דרך רבותינו מגלה לאדם באופן בהיר את מדת הרע שבו. ודוקא זה שרואה את יצריו הרעים, זוהי הצלחה בקנין האמת לגבי מצבו הפנימי. וישועת ה' בא תבוא, לאדם כזה, כי נצרך לה. משא"כ אלו העוסקים בחכמת הנגלה, כיון שאין להם סולם ערכים בדרך עבודת ה', כה ברור כפי שיש בחכמת האמת, ע"כ רובם מרגישים את עצמם באופן כללי יראים ושלמים.

היצר הרע הוא האהבה העצמית שיש באדם.

כל אדם מטבע ברייתו, רוצה לקבל הנאה ותענוג בחייו, ועל כן נמשך בפעולותיו בכדי להנות את עצמו. כך נולד, כך חי עם הרצון הזה, המדריך אותו ומנווט אותו לקבלת הנאותיו בחייו: כסף, כבוד, תורה, עוה"ז, עולם הבא וכו'. כך ברא הבורא את האדם כאשר הרצון לקבל הנאה ותענוג ממלא את כל ישותו. והנה הרצון הזה נקרא "רע", והוא היצר הרע. דהנה בבורא - אין ענין של רצון לקבל הנאה ותענוג. כי רצון להנאה ותענוג משמעותו חסרון, אולם בבורא אין שייכת מציאות של חסרון, אלא מציאות הבורא היא שלימות גמורה. וממי יכול הבורא לקבל השלמה? לכן במציאות האלוקית אין שייכות למושג "רצון לקבל". להפך: הבורא מוגדר בשם "הטוב המוחלט", ולפי חז"ל מוגדר רצונו של הבורא כ"רצונו להטיב לנבראיו", כלומר: הרצון להשפיע טוב ועונג לנבראיו.

ואמנם כאן המקום לציין שהשימוש במושג "רצון" ביחס לבורא אינו במובן של חסרון, כי הבורא שלם בתכלית השלימות, ואין בו חסרונות כלל. אלא השימוש במושג רצון בא לשבר את אוזנם של התחתונים, כי התחתון אינו מבין שתיתכן פעולה ללא רצון וחסרון המוקדם לו, ולכן השימוש במושג שהבורא רוצה להטיב לנבראיו הכוונה היא לגילוי רצונו כפי שמתראה בעיני התחתון, ולא רצונו של הבורא בעצם. כי בעצמותו "לית מחשבה תפיסה ביה כלל".

נמצא שהבורא והנברא הם הפוכים לגמרי בתכונותם בתכלית ההופכיות, דהיינו, שהבורא – אין לו ענין לקבל הנאה ותענוג, וכולו רצון להטיב לזולתו, ולהיפך הנברא – אין מגולה בו ענין של רצון להשפיע כלל, אלא נולד עם רצון לקבל הנאה ותענוג, ומחונן להנאת עצמו אין מענין אותו דבר בחיים.

נמצא, הגם שרצון זה לקבל הוא מרכזו ישותו של הנברא, אך היות ואינו קיים בבורא כלל, ע"כ רצון זה מרחיק את הנברא מהבורא, עד שאין מרחק יותר גדול מהמרחק בין הבורא לנברא. כי ברוחניות, שינוי התכונות גורם למרחק, לפי גודל השינוי. זו הסיבה העיקרית שהרצון לקבל נבחן ל"רע" שבחיינו, כי מחמתו אנו מנותקים מן הבורא, ואיננו מרגישים אותו. ואמנם ניתן למצוא ביטויים שונים של מצבים מרים הנובעים משליטת הרצון לקבל על הנברא, ונמנה אחדים מהם:

א. כל המחלות הפיזיות שבחיינו נובעות מצורת חיים המונהגת ע"י שליטת הרצון לקבל המופרז. אכילת יתר, מירון החיים, עצבנות, מתחים וחרדות, הכל נובע מן הרצון לקבל. מחלת הסרטן היא גידול בלתי מבוקר של תאים ההופך להיות הרסני, גם ענין זה נובע מצורת חיים של רצון לקבל הנאה ותענוג, כפי שאמרו חז"ל: יש לו מנה (מאה) רוצה מאתיים, יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות.

ב. הקטל בכבישים נובע מתכונת הרצון לקבל של הנוהגים, שכל אחד סבור שהדרך שלו היא, כל אחד מטעמיו הוא.

ג. אחוז הגירושין הגבוה **בחברה הישראלית** נובע מזה שכל אחד מבני הזוג רוצה ומצפה לקבל הנאה ותענוג מקשר זה, וחושב רק על תועלתו האישית.

ד. הרס שכבת האוזון החופה את כדור הארץ, הנובע מריבוי הגזים הנפלטם לאוויר, בעיקר מבתי חרושת ומפעלי תעשייה, גורם להתחממות כדור הארץ ולתופעות טבע קטלניות, כאשר המניע הוא הרצון לקבל הנאה ותענוג הן של הצרכן, והן של היצרן מבצע כסף.

ה. התמוטטות הכלכלה בעולם, הנובעת משיבוש והטית מערכות החיים, מושפעת מחוסר ריסון תאוות הבצע, ומקורה גם היא מהרצון לקבל של כל אחד ואחד בחברה העולמית.

ו. המלחמה וההתחמשות **המטורפת** של המוסלמים החיים בתוכינו ומסביבנו, נובעת מן הרצון לקבל הנאה ותענוג משליטה, כי רוצים לשלוט על ארץ ישראל, ולבטל את מדינת ישראל.

ז. עליית תופעות האלימות **בחברה הישראלית** נובעות כמובן מן הרצון לקבל. וקיימים ביטויים רבים נוספים ומגוונים שאין כאן המקום לפורטם.

ממילא נבין שההפך מן הרצון לקבל, דהיינו הרצון להשפיע ולהטיב לזולת נבחן לטוב. כי לו כל העולם היה מתוקן עם רצון להשפיע לאלקים ואדם, לא היו מתגלות כל התופעות שזכרו לעיל. אלא היתה חברה הבנויה על אהבת הזולת, הצומחת ועולה מעלה מעלה, הן בסולם האנושי, והן בחיבור עם האלקים הגדול והנורא.

שאלה: ישנם הוגים יהודיים אשר אינם רואים באהבה העצמית דבר רע, כל זמן שאינה הרסנית. דעל כן אומר הפסוק "ואהבת לרעך כמוך", אות הוא **שלגיטימי** לאהוב את עצמך, רק שאתה צריך לאהוב את חברך כפי ובאותה מידה שאתה אוהב את עצמך. **תשובה:** מצד אחד צודקים אותם הוגים, דהלא טבע הרצון לקבל הנאה ותענוג הוא התכונה

המהותית של כל הנבראים, שאותה טבע הבורא, מטעם שרוצה להשפיע להם הנאה ותענוג. ולכן לכל אדם בריא יש רצון לקבל הנאה ותענוג, ולאדם שאין רצון, סימן הוא שהוא חולה, או שאינו אדם. וע"י הרצון לקבל נבנים כל בניני העולם למיניהם. ע"כ ודאי שראשית צמיחתו של אדם צריכה להיות על בסיס הרצון לקבל, וזה נעשה בדרך כלל באופן טבעי. כמו"כ צריך האדם להתפתח גם מבחינת הרצון לקבל הרוחני. ובאם האדם לא היה אוהב את עצמו, לא היה יכול לדרוש מעצמו לאהוב את זולתו כפי שאוהב את עצמו. אבל ודאי שבשלב שני צריך האדם לקלוט שעצם מהותו זו מפרידה אותו מהבורא כנ"ל, ועל כן רק פיתוח הרצון להשפיע, יוכל לחלץ אותו מפירוד זה.

נסיים בדברי רבינו בעה"ס על הסכנות האורבות למין האנושי מחמת הרצון לקבל:

הבסיס לכל ביאורי, הוא הרצון לקבל המוטבע בכל נברא, והוא בשינוי מהבורא, וע"כ נפרדה ממנו הנשמה כאבר הנפרד מנוף, כי שינוי צורה ברוחניות הוא כמו גרזן מפריד בגשמיות.

ומכאן ברור מה ה' רוצה מאתנו, הוא השואת הצורה, שאז אנו חוזרים ונדבקים בו כמטרים שנבראנו.

וזה שאמרו חז"ל: "הדבק במדותיו – מה הוא רחום אף אתה רחום", דהיינו שנשנה המדות שלנו שעיקרן הרצון לקבל, וניקח את המדות של הבורא שהוא רק להשפיע. באופן שכל מעשינו יהיו רק להשפיע לזולתנו ולהועיל להם בכל יכולתנו, ובוה אנחנו באים למטרה – להדבק בו, שהיא השואת הצורה.

ומה שאדם עושה לצרכי עצמו בהכרח, דהיינו בשיעור מינימום המוכרח לקיומו ולקיום משפחתו, זה אינו נחשב לשינוי צורה, כי ההכרח לא יגונה ולא ישובה. **וזהו** הגילוי הגדול שלא יתגלה בכל שלמותו אלא בימות המשיח, וכאשר יקבלו הלימוד הזה, אז נזכה לגאולה השלימה.

וכבר דברתי מזה, שיש שני דרכים לגילוי השלמות, או דרך תורה או דרך יסורים, ולפיכך סיבב הקב"ה ונתן את הטכניקה לבני אדם עד שמצאו את פצצת האטום והמימן, שאם עוד לא ברור לעולם החורבן הכללי שהם עתידים להביא לעולם, יחכו עד למלחמות העולם שלישית או רביעית ח"ו, ואז יעשו הפצצות את שלהם, והשארית שישארו אחר החורבן, לא תהיה להם עיצה אחרת, אלא לקחת על עצמם עבודה הזו – שהן יחיד והן אומה לא יעברו בשביל עצמם יותר ממה שצריכים לקיומם ההכרחי, ושאר כל מעשיהם יהיו לטובת זולתם, ואם כל אומות העולם יסכימו לזה, אז יתבטלו המלחמות מן העולם, שהרי כל איש לא ידאג כלל לטובת עצמו אלא לטובת זולתו.

ותורה זו של השואת הצורה היא תורתו של משיח, ועל זה נאמר (מיכה ד'): "והיה באחרית הימים וכו' והלכו גויים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלקי יעקב, ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו. כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ושפט בין עמים רבים והוכיח לגוים עצומים עד רחוק", דהיינו שהמשיח ילמד אותם עבודת ה' בהשואת הצורה, שהוא תורה ומשפט של המשיח. ו"הוכחה לגוים עצומים" דהיינו שיוכיח להם שאם לא יקבלו עליהם עבודת ה' ישמרו כל הגוים ע"י המלחמות, ואם יקבלו את תורתו נאמר אז: "וכתתו חרבותיהם לאתים וחניתותיהם למזמורת, לא ישאו גוי אל גוי חרב, ולא ילמדון עוד מלחמה".

נמצא, שאם נלך בדרך תורה, ונקבל תורתו – מוטב, ואם לאו – נלך בדרך יסורים, דהיינו שיתגלו המלחמות של פצצות אטום ומימן בעולם, ואז יחפשו כל אומות העולם עיצה, איך להמלט ממלחמות, ויבואו אל המשיח לירושלים, והוא ילמד אותם את התורה הזאת. עד כאן לשון קודשו.

קירוב וריחוק ברוחניות

רבינו בעל הסולם מברר מה המה אמות המידה למדוד קירוב וריחוק ברוחניות, כי הרי אין ברוחניות ענין של מקום. אלא ברוחניות מדובר על השתוות הצורה ועל הופכיות הצורה. והנה צורה פירושה "תכונה". ב' בני אדם אשר הם שווים בצורתם, דהיינו בתכונותיהם, בדעותיהם – נבחן שיש קרבה ביניהם, והמרחק **הפיזי** אינו משנה במאומה. הם יכולים להיות מרוחקים מבחינה **פיזית**, ועל אף זאת יש ביניהם קרבה. לדוגמא מצאנו את הסיפור על ר' דוד **מללוב**, שפעם הלך לרבו החוזה מלובלין לפני ראש השנה, מתוך כוונה לעשות את החג הקדוש אצלו. והנה **אינה** השי"ת בדרכו מקרים ממקרים שונים, ולא הצליח להגיע ללובלין, והיה מוכרח לעשות את החג בכפר נידח. ובלייל ראש השנה ישב וסעד את לבו במה שהצליח להשיג באותו כפר, והרים כוסית ואמר: לחיים רבי. וכששאל אותו משמשו לפשר הדבר, אמר: שולחני ארוך מאד ומגיע עד שולחן הרבי בלובלין. סיפור זה ממחיש שהמרחק הפיזי אינו מהווה כלל גורם מנתק בין ב' אנשים שמקושרים ביניהם מבחינה רוחנית. וכן מצאנו דוגמאות רבות לקשרים טלפתיים בין אנשים שהיו מרוחקים אחד מן השני מבחינה **פיזית**, אך מקושרים זל"ז מבחינה נפשית.

ולחפך: אם ב' בני אדם מרוחקים בדעותיהם ובתכונותם – הם נבחנים למרוחקים, וככל שהתכונות שונות, כך גודל המרחק ביניהם. ואם התכונות הפוכות – אזי המרחק ביניהם גדול מאוד, כרחוק מזרח ממערב. והענין הפיזי אינו משנה. יכולים שנים אלה לשבת אחד ליד השני, אך הם מרוחקים זה מזה לגמרי. ב' עולמות נפרדים ממש. דוגמת יעקב ועשו ששהו ברחם של רבקה אמם, אבל היו רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, דכשהיתה האמא חולפת ע"י בית מדרש, היה יעקב מבקש לצאת, וכשחלפה על יד בית עבודה זרה, היה עשו מפרכס לצאת.

נמצא לפי רבינו בעל הסולם: שינוי הצורה, הופכיות הצורה, השתוות הצורה, אלה מהווים מדד ל"מרחק" הרוחני.

לפי זה יוצא אם כן, שאין מרחק גדול יותר מהמרחק בין הבורא לנברא, כי הבורא כולו השפעה ונתינה וחסד, והנברא – כולו קבלה לתועלת עצמו. לכן הרצון לקבל נקרא בשם "יצר הרע" – כי הבורא הוא תכלית הטוב והעונג, הטוב המוחלט, החיים האמיתיים, כמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור", מטעם שהדבק בבורא מרגיש את פעימת החיים האמיתית, את הטוב והעונג האמיתי שיכול היצור האנושי לחוש כאשר הוא דבק במלך כל היקום. וממילא כיון שהרצון לקבל שכנו מנתק אותנו מן הבורא, כאשר הוא הפכי לחלוטין לתכונת הרצון להשפיע של הבורא, ע"כ הרצון לקבל שנמצא בנו נקרא "רע". לכן מתכוונים התנאים בביטויים – "תלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו". בדבריהם התכוונו לאדם שלומד על מנת להתקשר עם ה' ע"י רכישת תכונת הרצון להשפיע, ובודק את עצמו לאחר **ג' או ה' שנים**, ורואה שהאהבה העצמית שלו נשארה באותו גודל כפי שהיתה בעת שהתחיל. אומר על כך רבינו בעל הסולם: אדם זה שכבר ניסה את מזלו בתורת הנגלה, והמאור שבתורה היה אמור להחזירו למוטב – אך הוא נוכח לדעת שלא פעל עליו, זהו סימן שאותו אדם צריך לעסוק בחוכמת הקבלה.

ההבדל בין לימוד תורת הנגלה לבין לימוד תורת הנסתר

ובאמת יש להבין: מהו ההבדל בין חכמת הקבלה לחכמת הנגלה? ההבדל פשוט: הן תורת הנגלה והן תורת הנסתר, שתיהן עוסקות בהתגלות הבורא לנבראים. אך בלימוד הנגלה – קיימים כיסויים רבים על השי"ת – נזיקין, גיטין, קידושין, וכו'. כשאדם לומד עניני נזיקין קשה מאוד לזכור בשעת הלימוד שמדובר בהקב"ה, ולא בשור, חמור, כד או

חבית. יחידי סגולה במשך הדורות היו יכולים להפעיל את ענין "המאור שבתורה מחזירו למוטב" מתוך תורת הנגלה. ולא חס ושלום שבתורת הנגלה אין מאור, אלא שהמאור מכוסה בהרבה לבושים, ורק יחידי סגולה יכולים להמשיך את המאור הזה לעצמם. אבל תורת הנסתר, כיוון שהיא עוסקת כולה בגילוי השי"ת, נמצא שהלימוד עצמו עוסק במטרה עצמה, בתכלית עצמה, ולכן יותר קל להמשיך את המאור מתוך תורת הנסתר. אם אדם רציני, בודק את עצמו, ורואה שהיצר הרע עומד בכל תוקפו, ולא נתתקן כלל - עליו להעביר את מרכז לימודו ללימוד תורת הנסתר, בכדי שהמאור שבתורה יחזירו למוטב.

בהקדמה לספר "קול שמחה" של האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחה נאמר - כי ככל שהדורות מתנמכים יותר, מתעבים יותר, כך יש צורך באור גדול יותר, על מנת לחלץ אותם מתוך הגלות ומתוך הטומאה בה הם נמצאים. "גלות" - פירושה שנתרחקנו מעל אדמתנו, איננו יודעים "קדושה" מה היא, ומה היא הדרך הנכונה להתקרב לקב"ה. הגלות אף נקראת "חושך". וככל שהדורות יותר נמוכים, כך יש צורך באור גדול יותר כדי לחלץ אותם.

האור הגדול מאיר גם למקומות הנמוכים ביותר - וזוהי סגולתו, ודווקא משום כך בדורות האחרונים עתידה תורת הקבלה להתגלות ביותר, וכך בסגולתה יוכל איש ישראל לעלות באמת על דרך הקדושה. ולא יהיה מוצא אחר.

שאלה: מדוע רק חכמת הקבלה יכולה להחזיר את האדם למוטב, הלא גם תורת החסידות החזירה את האדם למוטב! ? תשובה: תורת החסידות בנויה לחלוטין על עקרונות חכמת הקבלה. וללא לימוד חכמת הקבלה, גם תורת החסידות חסרה מאד, ולכן קיימת תועלת מרובה יותר גם מחכמת החסידות, באם אדם ילמד את שורש החסידות שהוא חכמת הקבלה.

פרק ב' תולדות חכמת הקבלה

לשון רבינו בעל "הסולם": הנה הספר הראשון שיש לנו בחכמה זו הוא ספר היצירה, אשר יש מיחסים אותו לאברהם אבינו ע"ה, וכן נדפס על השער של הספר. אולם רוב המחברים מיחסים אותו לתנא רבי עקיבא, וכן הדעת נוטה, כי רק בימי הותרה הכתיבה בתורה שבע"פ, וע"כ כמעט שאין לנו שום ספר חוץ מספרי התנ"ך שהיה מזמן מוקדם לדורו של ר"ע, מטעם האיסור הנודע – אשר דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרו בע"פ, ודברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרו בכתב, אלא אחר חורבן ביהמ"ק והתפזרות האומה מארצה, היו יראים שלא תשתכח תורה מישראל, והתירו הכתיבה, מטעם "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

ע"ב החלו תלמידי ר"ע לכתוב את כל התורה שבע"פ שהייתה שגורה בפהם, וכל אחד מהם קיבל עליו מקצוע מיוחד, כי רבי מאיר סידר המשניות, ורבי יהודה סידר התוספות וכו', ורבי שמעון בר יוחאי סידר את חכמת הקבלה שהייתה שגורה בפהם, וחיבר את ספר הזהר והתיקונים. באופן אשר כמו שהמשניות הן סידור וקיבוץ מן ההלכות ומהחידושים של כל הדורות עד דורו של ר"מ, כן הזהר הוא סידור וקיבוץ מחכמת הקבלה מכל הראשונים שקדמוהו לרשב"י, ונכתבו בסתם על שמו של רשב"י להיותו המסדרם, וכמובן שיש חידושים מעצמו ג"כ.

אולם תלמידי ר"ע לא עשו חתימה על ספריהם שלא יוסיפו בהם, כי אדרבא הם עשו התחלה בחיבוריהם, כדי שאחרים הבאים אחריהם יוסיפו לבאר וללכך ולחדש ולהמשיך הלאה את אותם החיבורים שהמה התחילו בהם, דהיינו על אותה הדרך שהיתה נוהגת בשעה שהיו עוסקים בתורה בע"פ, שהאחרונים בררו ולכנו ולפעמים גם חלקו על דעת הראשונים, והוסיפו על הראשונים, ומשום זה אתה מוצא במשניות חידושים ומימרות גם משאר תנאים שחיו אחר זמן ר"מ.

ונמשך הדבר עד דורו של רבי יהודה הנשיא שנק' רבינו הקדוש, ומצא שהדורות מתמעטים ואינם ראויים עוד לחלוק על הראשונים, ועוד מפחד תלמידים שאינם מהוגנים שלא יסתרו דברי הראשונים, לפיכך קם ועשה חתימת המשנה. ומאז ואילך לא הותר למי שהוא להוסיף דבר במשניות, ולא לחלוק על איזה דין מהמובא בהם.

אולם על הזהר לא נעשתה שום חתימה, והוא מטעם שנידון לגניזה ולא היה מצוי לגמרי בין ההמון, רק בחדרי חדרים אצל ראשי הדורות, ולפיכך נשאר החיבור, וכל אחד ואחד מראשי הדורות הלך והוסיף בו כפי חפצו, ונמשך הדבר עד זמן של רבנן סבוראי (מתן תורה, מאמר תולדות חכמת הקבלה).

***רבי שמעון בר יוחאי זי"ע.**

תלמידו של רבי עקיבא, דור רביעי לתנאים, הגה את היצירה העצומה העיקרית של חכמת הקבלה המכונה הזהר הקדוש. הכותב בפועל של ספר הזהר הקדוש היה רבי אבא תלמידו, שהיה בקי בכתיבת צופן, כלומר בכתיבה המשתמעת לפנים שונות. וזאת בכוונה תחילה בכדי שכל אחד יוכל להשכיל בספר הזהר הקדוש ע"פ מצבו הרוחני, ולא יותר.

עיקר כתיבת הזהר היתה בשלש עשרה השנים שהתחבא רבי שמעון במערה בפקיעין יחד עם בנו, אבל חלקים רבים ממנו נכתבו גם בצוותא עם תלמידיו, או במה שחידשו תלמידיו עצמם. הנה"ק סודר ע"פ פרשיות השבוע, ויש בו ביאורים רבים לכל התנ"ך. יש חלקים מסוימים בו שנכתבו עקב אירועים מסוימים כמו האידרא רבא, שהיא התכנסות של כלל תלמידי רבי שמעון, למטרת השגת מדרגות מסוימות. או הספרא דצינעווא, או האידרא זוטא, שסודרה ביום פטירתו של רבי שמעון שבו גילה סודות עצומים.

***האר"י הקדוש (האלקי רבי יצחק לוריא).**

ספר הזהר נגנז למשך אלף שנה, מחמת שרשב"י יעד אותו להצלת הדורות האחרונים מן הגלות הרוחנית העצומה שבה יהיו נתונים. ספר זה נתגלה לפני כשבע מאות שנה ע"י רבי משה די ליאון, מקובל שחי בספרד. אבל הבנתו בספר הזהר הקדוש לא היתה מלאה, וכן כל המקובלים שחיו בתקופתו עד תקופת האר"י הקדוש לא הבינו את ספר הזהר הקדוש על בוריו. עד שנתגלה בצפת האר"י הקדוש שחי לפני כארבע מאות חמשים שנה (חי משנת רצ"ד עד של"ב), ולימד בפעם הראשונה בהיסטוריה באופן בהיר ושיטתי במשך תקופה קצרה חבורה נבחרת של תלמידים את עקרונות חכמת הקבלה. אדני חכמתו נבנו על ספר הזהר הקדוש, והוא הראשון שהבינו במלואו אחר רשב"י ותלמידיו. הגם שרבי משה קורדובירו זי"ע ריכז סביבו קבוצה של תלמידים בצפת, ולימד קבלה, אבל כאשר הגיע האר"י הקדוש לצפת, עברו כל תלמידיו לבית מדרשו של האר"י הקדוש.

נביא כאן את דברי רבי חיים ויטאל תלמידו לציון ותיאור דמותו:

"והנה היום אביע חידות ונפלאות תמים דעים, כי בכל דור ודור הפליא חסדו אתנו אל ה' ויאר לנו ע"י השרידים אשר ה' קורא בכל דור ודור כנזכר. וגם בדורינו זה אלוקי הראשונים והאחרונים לא השבית גואל מישראל, ויקנא לארצו ויחמול על עמו, וישלח לנו עיר וקדיש מן שמייא נחית, הרב הגדול האלקי החסיד מורי ורבי כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה. מלא תורה כרמון במקרא, במשנה, בתלמוד, בפלפול, במדרשים והגדות. במעשה בראשית, במעשה מרכבה. בקי בשיחת אילנות, בשיחת עופות, בשיחת מלאכים. מכיר בחכמת הפרצוף הנזכר ברשב"י, בפרשה ואתה תחזה. יודע בכל מעשי בני אדם שעשו ושעתידיים לעשות. יודע במחשבות בני אדם טרם יוציאו מן הכח אל הפועל, יודע עתידות וכל הדברים ההווים בכל הארץ, ולמה שנגזר תמיד בשמים. יודע בחכמת הגלגול – מי חדש ומי ישן, ואיפת האיש ההוא באיזה מקום תלויה, באדם העליון ובאדם הראשון התחתון. יודע בשלהבת הנר ולהבת אש דברים נפלאים. מסתכל וצופה בעיניו נשמות הצדיקים הראשונים והאחרונים ומתעסק עמהם בחכמת האמת. מכיר בריח האדם כל מעשיו, ע"ד ההוא ינוקא בפרשת בלק. וכל החכמות הנזכרים היו אצלו כמונחים בחיקו בכל עת שירצה, בלתי יצטרך להתבודד ולחקור עליהם. ועיניו ראו ולא זר דברים מבהילים, לא נראו ולא נשמעו בכל הארץ מימי רשב"י ע"ה ועד הנה.

ובל זה השיג שלא ע"י שמוש קבלות מעשיות ח"ו, כי איסור גדול יש בשמושם. אמנם כ"ז היה מעצמו, ע"י חסידותו ופרישותו אחרי התעסקו ימים ושנים רבים בספרים חדשים גם ישנים בחכמה הזאת, ועליהם הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה, היא הביאתו לידי אליהו הנביא, שהיה נגלה אליו תמיד ומדבר עמו פה אל פה ולמדו זאת החכמה". עכל"ק.

***הבעש"ט (רבי ישראל בעל שם טוב) זי"ע.**

נולד בשנת ת"ן ונפטר בתק"כ, חי באוקריינה. יסד את תנועת החסידות המבוססת על קבלת האר"י הקדוש. חידושו היה בב' (א) יסד בית מדרש ללימוד חכמת הקבלה בפומבי. (ב) פיתח את כל נושא עבודת ה', עבודת המידות, עבודה עצמית, ע"פ העקרונות של חכמת הקבלה. שלח את תלמידיו להפיץ את החסידות בכל אירופה, ומאז החסידות נתפשטה בכל שכבות העם.

***הרמח"ל (רבי משה חיים לוצאטו) זי"ע.**

נולד בתס"ז נפטר בתק"ו, חי בפדובה איטליה, מהווה אף הוא אבן יסוד בהתפתחות חכמת הקבלה, קיבל מן השמים כלים להסברה בהירה של תורת האר"י הקדוש. ספריו מהווים אבן יסוד בתורת הקבלה.

***הרש"ש (רבי שלום שרעבי) זי"ע.**

נולד בתימן ועלה לארץ ישראל, חי בין השנים ת"פ לתקל"ז. פירש את כתבי האר"י הקדוש באופן שיטתי ובהיר. ראש ישיבת המקובלים בית אל בירושלים.

***רבי יהודה ליב הלוי אשלג בעל "הסולם" זי"ע.**

נולד ה' בתשרי תרמ"ו בוורשא, נפטר יום הכיפורים תשט"ו בתל אביב. גדול מקובלי העת האחרונה, מעיד על עצמו במכתב לאחד מתלמידיו שנתגלגלה בו נשמת האר"י הקדוש. ביאר את כתבי האר"י הקדוש בצורה **סיסתמטית** בהירה ומדהימה, בספר בן אלפיים עמודים המכונה תלמוד עשר הספירות. והוא עמוד השידרה של חכמת הקבלה הנלמדת בדורינו. וכן פירש בעשרים ואחד כרכים את ספר הזהר הקדוש, באופן השוה לכל נפש. שילב באופן מעשי את תורת החסידות של הבעש"ט ואת חכמת הקבלה של האר"י הקדוש, באופן שהעמיד זה מול זה את השורשים שבעולמות הרוחניים מול הנושאים השונים של עבודת האדם על עצמו, עד שיצא מן האהבה העצמית, ויבוא לאהבת אלקים ואדם, לדביקות בבורא, ולהשגות אלוקיות.

לבעל הסולם היו מספר תלמידים מסורים ועובדי ה', וביניהם בנו בכורו וממשיך דרכו, רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצ"ל, אשר דלה והשקה מתורת אביו, תוך פיתוח ושיכלול גוף הלימוד והמשכת קוים מבוארים ובהירים בעבודת ה' אשר הנחיל לתלמידיו.

פרק ג' הכוונה בלימוד חכמת הקבלה

(א) הגישה ללימוד זה צריכה להיות מתוך כבוד גדול וחשיבות, כי לימוד זה הוא פנינת כל היהדות, אשר היתה נסתרת דורות רבים. מתוך גישת כבוד זו מומלץ שהאדם לא יתלבש באופן זול בזמן לימוד זה, ולא יתנהג בקלות ראש, אלא כמי שבא במחיצתו של מלך.

(ב) הלימוד עצמו צריך להעשות בכמה שלבים: (א) ללמוד פעם ראשונה כל פרק בקריאה בעלמא. (ב) ללמוד פעם שניה תוך שימת לב עיונית לנאמר. לרשום שאלות וספיקות ככל שתעלינה. (ג) ללמוד פעם שלישית ולנסות לפתור את השאלות. (ד) לבדוק את הקשר בין הנאמר לבין עבודת האדם הלומד באופן אינדיבידואלי, הקשר לחיי היום יום של הלומד. כדאי שהלימוד יתנהל בחברותא עם מישהו נוסף, או בקבוצה.

(ג) מי הם המתאימים ללימוד חכמת הקבלה? אדם אשר מרגיש שיש משמעות רבה המסתתרת בעולם, נחבאת אל הכלים, משמעות לחיי האדם הפרטי, משמעות לחיי כלל האנושות, אדם אשר מרגיש שיש מטרה אליה צריך להגיע, וצריך לבדוק מהי המטרה. אדם אשר מבין שאי אפשר לחלק בין קיום התורה והמצוות המעשיים, לבין פנימיות התורה והמצוות. כי אין לנו חירות לעשות שום שינוי ורפורמה בחבילת התורה והמצוות שנתן לנו הבורא. אדם שמוכן לעבודה עצמית, שמשתוקק לשינוי עצמי, בכדי להגיע לקשר אמיתי עם בורא כל העולם.

לשון רבינו בעל "הסולם": למה זה חייבו המקובלים לכל איש ללמוד חכמת הקבלה? אמנם יש בזה דבר גדול, וראוי לפרסמו, כי יש סגולה נפלאה לאין ערוך, לעוסקים בחכמת הקבלה, ואע"פ שאינם מבינים מה שלומדים, אלא מתוך החשק והרצון החזק להבין מה שלומדים, מעוררים עליהם את האורות המקיפים את נשמתם. פירוש: כי כל אדם מישראל, מובטח בסופו, שישג כל החשגות הנפלאות, אשר חשב השי"ת במחשבת הבריאה להנות לכל נברא. אלא מי שלא זכה בגלגול זה, יזכה בגלגול ב' וכו', עד שיזכה להשלים מחשבתו ית' שחשב עליו, כמ"ש בזהר, כנודע. והנה כל עוד שלא זכה האדם לשלימותו, נבחנים לו אותם האורות העתידיים להגיע אליו, בבחינת אורות מקיפים, שמשמעותם היא - שעומדים מוכנים בעדו, אלא שהמה מחכים לאדם, שיזכה את כלי הקבלה שלו, ואז יתלבשו האורות האלו בכלים המוכשרים.

ולפיכך, גם בשעה שחסרו לו הכלים, הנה, בשעה שהאדם עוסק בחכמה הזאת, ומוזכר את השמות של האורות והכלים, שיש להם מבחינת נשמתו שייכות אליו, הנה הם תיכף מאירים עליו, בשיעור מסויים, אלא שהם מאירים לו בלי התלכשות בפנימיות נשמתו, מטעם שחסרים הכלים המוכשרים לקבלתם, כאמור. אמנם ההארה שמקבל פעם אחר פעם, בעת העסק, מושכים עליו חן ממרומים, ומשפיעים בו שפע של קדושה וטהרה, שהמה מקרבים את האדם מאד, שגייע לשלימותו (הקדמה לתע"ס אות קנ"ה).